

Norsk

ARTILLERI - TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

4-2012

Utgitt av:
Artilleriets offisersforening

PROTECT YOUR CAPABILITIES

SAAB DEVELOPS AND PRODUCES ARTHUR Weapon Locating System. The combat proven radar is designed for Force Protection and Counter Battery Operations in full scale as well as in asymmetric scenarios.

Force Protection in current operations is heavily dependent on sophisticated sensors. ARTHUR is The state-of-the-art Weapon Locating System that makes a difference.

ARTHUR is continuously improved based on feedback from the field. The latest verified developments are focused on range, accuracy and environmental improvements and will significantly increase the operational effectiveness all over the world. ●●●●●

PLATFORMS	GROUND-BASED VEHICLES
ADVANTAGE	THREAT DETECTION
SCOPE	LAND

www.saabgroup.com

SAAB

NORSK ARTILLERI – TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

Hefte 4 – 2012

INNHold

Redaktørens spalte	3
Ny Artilleriinspektør	4
Kursinnbydelse saluttkurs 2013	6
Utflukt til Trondenes med AOF-Nord	7
Diverse fra AOF	20
Bruk av Artillerimerket av 1936	21
Sommerkavalkade	23
Livsvarig medlemskap AOF	46
Marsjmerke USA 2012	47
Grunnkurs JTAC-FAC 2012	50

Forsidebildet: Artillerileiren sett fra «slottet» mot gamle vakta.

NORSK ARTILLERI – TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

Ansvarlig redaktør:	Oberst Lars M. Huse
Redaktør:	Major Arild Schjølberg
Forretningsfører:	
Redaksjonsadresse:	Redaksjon NAT Artilleriskolen / HVS / Rena leir Postboks 24 2451 Rena
E-post adresse:	aschjolberg@mil.no
Telefon sivil:	62 40 23 76
Telefon militær:	0502 2376
Bankgiro:	1822. 22. 31805
Grafisk produksjon:	Operasjonsstøtte avdeling Østerdalen. Grafisk avdeling, Rena leir
Ettertrykk:	Kun med redaksjonens tillatelse

Annonser: *Helside farger* kr 4.000,-
1/2 side farger kr 2.000,-

.....

Medlemskap i AOF inkl NAT

Årsavgift på kr 150,- betales inn på kontonr 0532.57.19372, Artilleriets Offisersforening, c/o Rune Hoksørød, Landingsveien 44, 0767 Oslo.
Merknadsrubrikken på nettbank/bankgiro: Fullt navn og adresse.

Alternativ innmelding via mail til: rune@artilleri.no

Redaktørens spalte

Kjære leser

Godt Nytt År!

Det ble dessverre 2013 før vi fikk NAT nr 4/2012 ut til dere lesere. Tiden strekker ikke alltid til, men vi legger oss i selene og har også i år en ambisjon om å utgi fire nummer.

Dette nummeret inneholder artikler fra både inn og utland. Livaktige beskrivelser fra utfluktene til AOF ført i pennen av Jan Petter Husebye er blant de faste postene.

Ny Artilleriinspektør, Oberst Lars Huse, deler artilleriets framtidsutsikter med oss og vi har også en artikkel fra marsjmerkeprøve i Indiana, USA.

Arild Schjølberg
Redaktør

Ny Artilleriinspektør

Av Oberst Lars M. Huse / Fagsjef Artilleri og Luftvern

Artilleriet

– ved inngangen til en ny epoke

Hæren og Artilleriet er i ferd med å ta i mot mye nytt avansert materiell som innehar helt andre egenskaper og kapasiteter enn dagens materiell. Artilleristene med sin kompetanse og personlige egenskaper skal utnytte det nye materiell til å skape taktiske fortrinn for Hæren i dagens og fremtidens innsatsområder.

Artilleriet står overfor en periode med store utskiftninger av materiell – på mange måter skal en ny epoke entres for artilleriet. Vi får evne til å levere ild med økt nøyaktighet og hurtighet, samtidig som vår evne til å følge operasjoner som preges av tempo og skalerbar effektpåvirkning styrkes. Dette skyldes fokusert og grundig arbeid gjennom flere år. Materiellutskiftingene som vi tidligere snakket om er nå i ferd med å bli realiteter.

Den epoken vi nå skal inn i vil preges av fornyelse og strenge krav til oss som artillerister; både materiellmessig og kompetansemessig,

spesielt når det gjelder taktisk bruk og anvendelse. Hæren skal innføre nye skyts, Archer, som forhåpentligvis er et av verdens mest moderne og beste. Evnen til å levere smart ammunisjon og presisjonsammunisjon vil bli en realitet, og da med rekkevidde opp mot 60 kilometer, avhengig av type ammunisjon. Epoken skal vi entre sammen med Sverige. På denne måten ser vi også at ambisjonen som tidligere ble etablert for noen år siden er i ferd med å bli en realitet og ikke lengre kun en visjon: To land – ett artillerisystem.

Ny Arthur lokaliseringsradar er også på gang samtidig som vi også innfører ny laserbelyser til våre flykontrollører (JTAC). Dette også i samarbeid med Sverige. I sum vil dette gi oss en helt annen og mye bedre kapasitet på lokaliseringssiden. På ammunisjonssiden er det også en stor utvikling, utover Excalibur og Bonus som allerede er besluttet, hvor det er planlagt med en ny ammunisjonsanskaffelse i årene som kommer. Vi snakker da om en ny spreng- og røykgranat.

Slik kunne jeg fortsatt med å liste nytt materiell og teknologi som er på vei inn i våpenet, eksempelvis med nytt langrekkenende samband, kampbataljonsluftvern, ledelsesverktøy, simulatormateriell med mer. Men hensikten er ikke å beskrive alt som er på vei inn, men å skape en forståelse for at vi står ovenfor en ny epoke i våpenet.

I sum vil dette gi Hæren og Artilleriet helt nye muligheter. Gjennom økt mobilitet, hurtighet, rekkevidde og presisjon kan det skapes helt nye taktiske fortrinn for hvordan vi kan påvirke en motstander i en operasjon, nasjonalt eller internasjonalt. Men kjernen er ikke materiellet, men personellet. Det er artilleristene, menneskene, som setter premissene og skaper fremgang – ikke materiellet. Dagens stridsmiljø, med krav til nasjonal og internasjonal kompetanse, og fremtidens avanserte materiell, vil sette oss alle på prøve. En prøve som jeg er trygg på at vi vil bestå, noe artilleristene allerede har bevist de siste årene. Selv har jeg med selvsyn hatt gleden av å se hvilken kompetanse og kvalitet våre artillerister karakteriseres av – både hjemme i Norge og i operasjoner i Afghanistan.

For meg er det derfor en glede å ha tatt over som fagsjef Artilleri og Luftvern. Jeg er helt sikker på at epoken vi går inn i vil være utfordrende, men samtidig givende og spennende. En epoke som vil kreve det beste av oss alle.

Jeg ser derfor frem til jobben med stor ydmykhet og ære, samtidig som jeg inviterer dere alle til å diskutere hvordan vi beste skal utnytte den epoken vi nå skal gå inn i!

Gjør rett – frykt ingen!

KURS I UTFØRING AV SALUTT

MED 7,5 CM FELTKANON M1901 OG 10,5 CM FELTHAUBITS M101

KONGSVINGER FESTNING Fredag 26 – lørdag 27 april 2013

Kurset omfatter:

- Formelle regler for utføring av salutt
- Beskrivelse av 7,5 cm feltkanon M1901 og 10,5 cm felthaubits M101 (M2A1)
  - Ordregivning og betjening av kanonene med kanoneksersis
- Ammunisjonstjeneste, sikkerhetsbestemmelser og klikkprosedyre
  - Ladeprosedyre og avfyring av salutt
  - Forflytning, puss og vedlikehold

Fredag 26 april arrangeres det felles middag (saluttaffel)
for kursdeltagere, instruktører og gjester.

Kursavgift er kr. 1.750,-.

Påmeldingsfrist 28 februar 2013.

Ta gjerne kontakt for nærmere opplysninger:
Rune Hoksød, Landingsvn. 44, 0767 OSLO
e-post: rune@artilleri.no

Utflukt til Trondenes med AOF-Nord

Av Jan Petter Huseby, Formann AOF

Onsdag 20. juni

Vel framme på Setermoen ble vi innlosjert på Millionbygget som HV disponerer innerst i leiren, der hovedveien gradvis blir mindre og til slutt stanser ca 5-600 meter forbi steindamene utenfor spisemessa (kunstverket der kalles steindamene). Ettersom det for lengst var forbi middagstid og ingen servering i leiren lenger, tok vi oss bort til Motorhotellet for å få en matbit etter å ha slått på tråden til Selmer Hagen om at vi hadde ankommet (Selmer er kontaktperson for AOF-Nord og fulgte oss under store deler av oppholdet). Det er alltid hyggelig på Motorhotellet, så også nå: Det er en uformell atmosfære og stil her, og de har alt det man trenger. Middag til oss tre reisende fra styret i AOF, ble raskt servert og smakte utmerket.

Vi noterte oss også at de tar ting etter hvert her, og i år var turen kommet til området utenfor inngangsdøren, der underlaget nå blir utbedret og satt i orden etterhvert. Litt ut i måltidet kom Selmer, og vi gikk kort igjennom programmet som AOF-Nord hadde lagt opp for utflukten til Trondenes og Adolfkanonene på fredagen. Planen hørtes gjennomarbeidet ut, og vi tak-

ket så mye for ekstra-servicen med informasjon på forhånd. Deretter dro vi bort til det som fortsatt betegnes som «Artillerimessa» eller av og til også «den gamle Artillerimessa» (Bygning 118) etter en liten sveip rundt i leiren for å se på det som nå er i prosess av byggearbeider og annet nytt. For det går stadig framover med etableringen av nybygg i stor-leiren Setermoen garnison, og da er det greit å holde seg oppdatert.

Vi passerte vakta, kjørte oppover den lange og slake svingen av en bakke, passerte der flaggstanga med tilhørende skyts, videre forbi tidligere Stabsbatteri-kaserna på den ene siden og der gamle Lav Gul Brakke (LGB) som for lengst er revet sto på den andre siden, forbi der de gamle BABN-3 portstolpe-granatene ble funnet, og forbi det gamle vaktlokalet i det som tidligere het Middelstung Feltartilleribataljon brig/N (MFABN). Vaktlokalet skal straks rives dessverre – i hvertfall er det det ryktene sier, og det ser faktisk ut som om det skal skje om kort tid – vinduet ved siden av døren henger allerede løst og litt på skjeve utenpå veggen (!)

De nybyggene som kom opp i fjor her oppe, var nå nær ferdige og var malt i en frisk rødfarge. Vi vet ikke antallet boenheter her, men etter våre anslag kan det bare i dette komplekset alene dreie seg om i hvert fall 60-70 (?) små leiligheter. Det er hyggelig å registrere alt det nye som bygges, for det trengs virkelig for å huse alt av befall, grenaderer, vernepliktige, sivile spesialister og andre i tiden framover. Og vi gleder oss selvsagt over alt det utmerkede arbeidet som Forsvarsbygg gjør her. Det blir formodentlig også et tettere og bedre bomiljø når personellet ikke trenger å bo så spredt og langt fra hverandre som man gjorde før, og tildels nokså langt fra leiren for manges vedkommende. Vi la imidlertid også merke til at det gamle Slottet – der Olgas befall i sin tid holdt til – nå er revet. Det har følgelig blitt et stort åpent område mellom den gamle Artillerimessa, og Selmer og Tore – de to store gamle portstolpe-granatene som Andreas Sørum fant og fikk bragt til heder og ære igjen.

Vi ankom deretter messa, og hadde en trivelig prat der utover kvelden med øvrige gjester.

Torsdag 21. juni

Ifm frokosten dagen etter (torsdag) kom vi i prat med feltprest-assistent Daniel Overskott, og spurte pent om vi kunne få en omvisning i velferdsbygget ettersom vi ikke rakk å se så mye av dette området av leiren i fjor.

Jo da, det lot seg gjøre. Vi haiket alle sammen med Selmer Hagen og passerte på veien bort dit flere gravemaskiner som var i sving med å rydde både trær og grunn for å planere ut området nede ved den gamle oppstillingsplassen for første bataljon i gamle dager, der bl.a den gamle Trondeneskaserna og andre gamle kaserner ligger. Her skal det komme opp nye kasernebygg fikk vi vite, og det trengs. De gamle kasernene er slitne og har heller ikke nok plass til å fungere optimalt i dag. Nye løsninger gir større og bedre muligheter på alle områder, og er langt bedre ENØK-messig på den måten at de krever mindre el-kraft, både for å varmes opp og for å holde på varmen. Dette gir igjen et mye mindre «foot-print» i miljøet som det så fint heter, og passer således godt inn i Forsvarets miljøprofil.

Vel, vi kom så bort til velferdsbygget, og det første vi fikk se var en gledelig ting som varmet våre hjerter: De gamle og sjeldent store telthusene som var helt råtnet og som vi tidligere har nevnt i NAT, var endelig var tatt hånd om og satt i stand og restaurert opp til god standard. Stor takk til Forsvarsbygg for det! Vi bega oss så inn på velferdsbygget, og her finnes det mange avkoblings-muligheter og muligheter for fritidssysler: Man har kantine her, «Stor Ala service-torg» holder til her, det er oppholdsrom, det er muligheter for biljard, PC-bruk med videre.

Det er styrkerom, trimrom og idretts-hall rett i nærheten osv osv. Også kapellet ligger her, men det ligner mer en praktisk dagligstue enn et kapell. Feltprest-assistenten viste oss lokalet, og hvordan bruksmulighetene er veldig praktisk tilrettelagt. Lokalet er nær kvadratisk i «storsalen» som er ett av tre rom her. Storsalen huser kirkebenker bortetter den ene vegg. Langs den andre vegg er det cafe-bord, og i midten er det litt mingleplass. Rommet har ellers alter, altertavle og piano – samt en helt enkel, nøktern og lav møblering som gir et tidløst inntrykk - møbleringen er like lav i hele storsalen. Kapellet brukes ikke bare til gudstjenester, men også til andre samlinger for soldatene. Lokalet kan disponeres fritt, men det må avtales tid slik at det ikke blir møtekollisjoner. Vi får også komme inn i den lille administrasjonsdelen til kapellet, som omfatter ett kontor med noen tett plasserte PCer, samt et lite kjøkken med tre store doble vaffeljern som skal holde unna køen av vaffelklare soldater. Det fjerde vaffeljernet var visst i prosess for utskifting til nytt. Etter å ha vandret litt rundt på velferdsbygget takket vi for oss, og tok deretter en tur bort på stripa (Setermoen sentrum) for å hente bestilt Salut Aquavit ifm overrekkelse av gaver til Artilleribataljonen og BAS (bataljonssjefen). Og på avtalt tidspunkt fikk vi så transport tilbake

igjen til leiren av vår tildelte vognfører, som kunne kjøre oss til og fra dit vi hadde behov, hvis det kunne innpasses i hans tjeneste. Så det hendte derfor at vi måtte vente litt av og til.

Etter en god lunch vandret vi bort til Skaugum for en prat med Selmer Hagen

og Tore Kulsli. De disponerer hytta, dvs har førsteretten til hytta som æresartillerister. Og det skulle bli en interessant prat. Her i «Kyrre Olsens-vei 1» befinner det seg en gammel trehytte som ble satt opp etter krigen (2.verdenskrig) av tyske soldater som ble værende igjen i Norge et par tre år før de så ble tilbakeført til Tyskland igjen. Hytta har en bitteliten veranda litt over meteren bred og ca 3-4 meter lang. Området er så lite at det egentlig bare egner seg til å stå på og betrakte utsikten, skjønt utsikt og utsikt: Området har lenge ligget inne i en liten skogkrull av middels høye trær, dog med utsikt bort til den gamle helt spesielle og særegne gassbua som nå

er fjernet. Bua var egentlig kuppelen til den gamle værstasjonen i Artilleribataljonen i gamledager, og herfra leverte bataljonen værdata som også faktisk ble brukt på Bardufoss flystasjon(!). Senere har flere tusen soldater og befal hatt erfaringer fra tetthetskontroll av vernemaske i kuppelen som etter endt værtjeneste altså ble til gassbua i leiren. Og ettersom mange ønsket å beholde bua som minne fra en svunnen tid, var det meningen at den skulle «overleve» og få lov til å bli stående. Det ble faktisk bekreftet at den skulle få stå i ro, men den ble altså likevel fjernet.

Når man kommer inn på Skaugum har man en liten korridor i midten, og et bittelite entre-innsmett med en gang til venstre. Korridoren går drøyt et par meter innover før den stanser og tilbyr tre alternativer: 1) Inn til venstre der toalett/vaskerom er, 2) inn rett på i forlengelsen av korridoren der kjøkkenet ligger til venstre, og hvor det er inngang til soverommet som ligger på høyresiden. Det siste alternativet fra der korridoren stanser, er 3) inn til høyre til «salongen» med plass til fem personer om man også tar i bruk krakken. Men det er en meget hyggelig salong med noen eldre Krognæs-møbler. Utover dette er salongen ellers enkelt møblert, og den har også noen bilder og annet som skaper stemning. Vi kan bl.a nevne hyttas «Dokument nr 1» eller «Urkunde» som det heter på oppslaget i glass og ramme:

Her er hyttas tilblivelse dokumentert av de tyske soldatene som bygget den i 1942. Videre er det et knytte-teppe der det gamle Artillerimerket av 1936 er motiv, og det slår oss nok en gang at det ikke kan være noen eksakt fasit på hvordan dette merket i detalj skal se ut. Dette fordi det til sammen bare det siste året er avdekket en stor mengde forskjellige utførelser av merket etter at vi har lett en del og også tilfeldigvis kommet over litt, bl.a på Facebook (!). Men at utformingen bør ligge innenfor alle de forskjellige tilpasninger som til nå er gjort opp gjennom årene, synes det å være stor enighet om – i hvert fall foreløpig.

Videre har Skaugum en gammel radio og for påkommende tilfeller: En 3 liters tønne med Salut Aquavit. Akkurat den satt vi stor pris på å se at var tilstede – Med den var liksom alt det artilleristiske komplett. Selmer og Tore vartet opp med kjøpekaker og kaffe, og mange historier fra gamledager om forholdene på Setermoen omegn etter krigen. Flere av disse historiene er skrevet ned av Selmer, og vi oppfordret ham veldig til å sende inn jevnlige historie-snutter til NAT om dette, slik at flere kan ta del i historiene. Tore er også opptatt av at vi må finne fram igjen gamle måter å markere ting på, f.eks gjennom diplomer slik man brukte tidligere i Brigaden i Nord-Norge. Han fant fram noen gamle papirer og diplomer, og vi tror absolutt han har et veldig godt

poeng her. Man skal ha noe å henge på veggen hjemme, det hører liksom med.

Etter en lengre prat på Skaugum spaserte vi forbi det åpne området ca 100 meter fra hytta der den gamle værtjeneste-kuppelen/gassbua sto før den plutselig forsvant, og bortover gjennom boligområdet. Nybygget nærmest Skaugum - vel 200 meter fra hytta - følger den samme stil som øvrig ny bebyggelse ellers har rundt om i leiren: Enkel og nøktern og nesten litt minimalistisk stil, men veldig praktisk og hensiktsmessig. Arkitekturen passer også godt inn i eksisterende landskapsstruktur av bygninger, der man flere steder nå finner store, små og mellomstore bygg med forskjellig alder om hverandre og med passe avstand, organisert på en måte som gjør at man opplever at det er godt og luftig mellom husene. Utover dette er det små gangstier, passe store gatelykter, åpne områder innimellom for volleyball/tett småfotball/badminton mv, og mange av bygningene har eget navn oppslått på inngravert treplate. På denne måten blir det litt sånn koselig Bakkebygrenda stil i bolig-områdene. Og selv om man på langt nær er ferdig med kommende byggeaktiviteter, er det betryggende å se at man ivaretar også det opplevde miljø på en så god måte. Stjerne i boka til Forsvarsbygg her! Dette lover også godt for andre deler av leiren, når deres tur kommer. Vi må huske på

at leiren – eller kanskje rettere sagt stor-leiren i dag fortsatt består av – flere gamle garnisoner som nå stadig er i prosess mot ombygging til en ny storleir eller garnison om man vil: 1) Infanteribataljonen der senere panserbataljonen flyttet inn, 2) Artilleribataljonen og 3) Sanitetskompaniet der senere Sanitetsbataljonen etablerte seg like ved området der dagens vaktstue og port er anbragt. 4) Og så har vi også Oppklaringsbataljonen som kom hit på 90-tallet (var tidligere oppklaringseskadronen på Skjold) – den heter nå E-bataljonen. Det betyr altså at flere nye forlegningsbygg, messer, haller og andre bygg må bakes inn i det som om en del år vil utgjøre en helt nyopprustet leir med en ny og tilpasset helhet. Men det arbeides flere steder samtidig, og dette gjør at alle innenfor gjerdet opplever at det hele tiden skjer noe også i deres område.

Når det gjelder messer, ser det foreløpig ut til at kun den gamle artillerimessa (bygning 118) blir beholdt. Dette fordi det bare er artillerimessa som i praksis er verdt å ta vare på – eventuelt verne – som følge av at artilleristene i alle år har utsmykket messelokalene sine på en helt enestående og imponerende måte. Øvrige messelokaler er det visst ingen som verken savner eller har noe forhold til, og de framstår kun som forlatte og helt vanlige eldre lokaler utgått på dato. På denne måten får man da beholdt ett bygg (bygning 118) i gammel stil av denne typen.

Det er også snakk om å ta vare på ev verne den gamle spisemessa og muligens en av de gamle kasernene nede i panserbataljons-leiren for å bevare noe av det gamle også i den delen av stor-leiren.

Da vi kom bort til trappa til Artillerimessa, minnet Selmer om at de digre granatene på hver side av trappa tilhørte Adolf-kanonene på Trondenes utenfor Harstad, dit vi skulle på utflukt med AOF-Nord dagen etter (fredag). Vi ble deretter vist de gamle arkivene som Artilleribataljonen har i underetasjen innenfor bar- og messe-lokalene, og som Selmer disponerer: Arkivet oppsto grunnet major Torfinn Langås som var «historiker» på AR6. På pensjonistvilkår bistod han med sortering og organisering av arkivalier som skulle overleveres sentrale arkiver ved nedleggelse av regimentet. Han nyttet da høvet til å kopiere «interessante dokumenter» samt beholde de som det var flere eksemplarer av. Dessverre fikk han ikke mange år, og rakk heldigvis i tide å be Selmer overta alt sammen. Selmer hadde det hjemme en tid, men «ho sjøl» eller ØKH (Øverstkommanderende Hjemme) hadde etter hvert så vidt store innvendinger at alternativ plass måtte etableres. Lars Huse skaffet rommet tilveie da han var BAS, slik at man fikk et arkiv for historieinteresserte i Artilleribataljonen.

Vi hadde forestilt oss et par skuffer i et skap, eller kanskje så mye som deler av et gammelt fire skuffers arkivskap slik Forsvaret hadde mange av tidligere, men her ble vi tatt litt på senga: Det var et helt rom (!) fullt av gamle papirer: Fire arkivskap samt hyller og esker med gamle dokumenter, reglementer for Barbara-feiringen, eldre artilleri-hefter og artilleribomber/merker, kart, oversikter, nedtegninger, beretninger, skisser, brev, korrespondanse, samt en masse bilder fra spesielt fra 40, 50 og 60-tallet, men også fra før og etter denne perioden. Vi må medgi at vi ble helt tause av beundring her, og nesten fikk en tåre i øyekroken: Artilleriforeningen (AOF) har intet arkiv utover det nyetablerte på våre nettsider på internett (Dog har vi til sammen samlet stoff og artikler i NAT inkl årsberetninger, referater fra årsmøter mv siden 1896 i NAT som kom ut fra år 1900 - de første årene med hele seks nummer pr år). Men her på Setermoen har aktive krefter innen artillerimiljøet gjennom årtier samlet nok til å lage et eget museum! Og heldigvis har tidligere og nåværende sjefer oppmuntret til dette, og også satt av plass til å lagre denne verdifulle informasjonen. Det foregår kontinuerlig arbeid på materialet under Selmers ledelse, der interessenter fra bataljonen deltar i den utstrekning de har tid og anledning. Vi ville liksom ikke forlate dette rommet, for det var så mange historiske dokumenter å lese, og bilder å se på, men etter en times tid takket vi for oss her.

Etterpå gikk vi inn på noen andre rom i området arkivrommet (bl.a innenfor der Ob Bjørn Arild Siljebråten tok ut eget rom til AOF-Nord), og der var det eget bok-lager av et større antall artilleribøker, gamle skrifter mv. Det var også en mengde gamle tinnkrus som hadde hengt i messa, fra den tiden der alle sjefsstillinger i Troms og tildels Finnmark hadde egne krus som hang i messa, og som spesielt ble brukt i øltimene på fredagene, men også ifm andre anledninger.

Etter en halvliter i baren i underetasjen og litt prat med øvrige gjester, skulle vi til å gå hjemover til Millionbygget da vi etter å ha gått opp trappa den riktige veien (dvs ikke minke-trappa nærmest toalettene) observerte aktivitet i spisesalen i 1 etg: Vi gikk inn dit gjennom det som i gamledager het Senior salong, og fant GBU-elevene i ferd med å legge siste hånd på verket mht dekking av bordet til avslutnings-høytideligheten lørdag. Snorrett innretting av servise, servietter og glass fikk en siste sjekk. Alle de gamle kvartermester-flaggene var fortsatt på plass slik de skulle, og alt var i skjønneste orden. Så ruslet vi bort til Millionbygget for å ta kvelden, og noterte oss på veien at også den røde låven mellom den gamle Stabsbatterikaserna og N- og P-batteriet trenger vedlikehold og oppgradering. Vel – så mye som man er i gang med nå her i stor-leiren, så blir nok også denne vedlikeholdt ila et par år må vi regne med.

Fredag 22 juni

Vi dro direkte etter frokost, og etter å ha hentet andre deltagere som også skulle være med AOF-Nord til Trondenes, gikk turen retning Harstad. Ved siden av det frodige grønne langs-etter veien, var det hyggelig å se at skiltingen nå var bedre enn i gamledager da vi besøkte Narvik og Harstad-området for mange år siden. Nå står det i tillegg jevnlig skilting med severdighetstegn og informasjons-tavler langs hele veien, og det er også minnesmerker mv etablert sammen med rasteplasser som gjør at det er naturlig å stanse opp og se litt nærmere på historien rundt alt det som faktisk skjedde i dette området under krigen. Da vi kom nedover mot Narvik noterte vi oss at det bare var moderat utvikling rundt nybygg og etableringer der, men man hadde i hvert fall rukket å rive store deler av de militære lagerbygninger mv av trevirke som lå her på høyre side av veien før vi litt lenger ned svingte høyre retning Harstad. Det er trolig planer om å bygge ut noe annet der – hvem vet.

Videre bortover mot Harstad fortalte skiltingen at vi kjørte på Kong Olavs veg, og her var det litt mer aktivitet. Det var også større vei- og asfaltarbeider her, og en og annen gammel amerikansk bil ble luftet i finværet denne dagen. Men det skulle vise seg at det var flere som var ute og luftet doningene sine.

T-forden til Sigvald Buviken gjorde et solid inntrykk: Han hadde fartet Norge på langs med den, og var nå på vei tilbake til Hamar.

En av dem traff vi da vi tok en liten pit-stop på Statoil for en kaffekopp: Her sto Sigvald Buviken fra Hamar med sin sorte og burgunder T-ford med reg-nr W-170. Han hadde nemlig bestemt seg for å kjøre Norge på langs i T-Forden sin (!), og hadde fra sitt bosted på Hamar allerede kjørt ned til Lindesnes før han så hadde vært på Nordkapp. Nå – etter å ha vært utom ytterst i Lofoten en tur – var han på vei tilbake til Østlandet og Hamar. Han hadde militær bakgrunn og da vi fortalte at vi var på utfukt med AOF-Nord, ville han gjerne melde seg inn i foreningen. Vi overleverte straks en møtereminder for Skibladner-turene,

og han ville gjerne være med der hvis han rakk ned i tide – det går jo ikke SÅ fort når topphastigheten ligger i området 45-50 kilometer i timen. Bilen har for øvrig en 2,8 liters 4 sylindret motor, med kompresjonen på 4:1, og med innsugs-ventiler som åpner pga vakuemet som oppstår når stempelet er på vei nedover. Det gir ikke akkurat optimal fyllingsgrad i sylindrene, men det sviver i hvert fall rundt med et par tusen omdreininger i minuttet. Eksosventilene åpner på vanlig måte via støtstenger. Etter en lang prat med Buviken inkl demonstrasjon av det som var under panseret og andre steder på bilen, ønsket vi

ham lykke til på turen. Deretter satte han av gårde mens gass og tenningshendelene på rattet ble traktert etter alle kunstens regler. En minimal lyd var alt vi hørte til den usynkroniserte girkassen: Buviken hadde full kontroll på mellomgass og dobbelt-clutching, og vinket farvel til oss mens skjerfet hans føk opp i vanlig horisontal kjørestilling etter hvert som blåsten tiltok med hastigheten i den luftige doningen.

I Harstad by var det skjedd en del fortetting av bebyggelsen siden sist undertegnede var der for i området 25 år siden. Det var også noen nyere innslag i bybildet, men ellers var det akkurat de samme butikkene som du finner sørpå. Dog var det fortsatt en god del mer «selvstendige» butikker og forretninger innenfor handelsstanden – mange flere enn i byer sørpå der kjedene for lengst har konkurrert ut små-butikkene som fantes før. Ellers var det meste som i gamle dager, og den samme rolige atmosfæren av et miljø med god tid var tilstede her, akkurat som i flere andre tettsteder nordpå.

Vi nærmer oss, og plutselig får vi se skiltet merket «Adolfkanonen». Vi undres først bare litt, men noe mer når vi for andre gang ser skilt med «Adolfkanonen» på. Men vi får svaret ila omvisningen: Det er jo fire Adolfkanoner her, ikke bare en. Men det er kun den ene som er innredet, klargjort og ved-

likeholdt så mye at den er tilrettelagt for omvisninger. Derfor har denne ene etterhvert blitt opphavet til at navnet som har festet seg hos befolkningen har blitt nettopp bestemt form entall: Adolfkanonen. (De øvrige tre kanonene på Trondenes er kun vedlikeholdt utvendig, og de er ikke åpne for publikum).

Guiden samlet oss foran inngangen og dro oss kort gjennom historien bak opprettelsen av dette fortet: Disse kanonene ble konstruert av Krupp i 1934, og ble opprinnelig laget til en ny større serie tyske slagskip som tyskerne etterhvert kom til at ville bli altfor dyre å lage bl.a pga de store mengder stål som måtte til. Derfor fant man andre måter å benytte rørene på: Totalt ble det laget 11 kanoner av denne typen med det nokså voldsomme kaliberet på 40,6cm, og med en etter datidens målestokk svært lang rekkevidde på hele 56 kilometer. Tyskerne hadde en egen byggeorganisasjon som het «Todt» som førte opp bunkere til alle de fire batterienes kanoner ila 1942-43, og skytsene var klare til bruk etter dette. Av de fire batteriene ble to av dem overført til Norge med hele åtte rør tilsammen. Ifm transporten sjøveien forliste det ene skipet som skulle til Steigen, slik at kun syv kanoner kom fram til Norge: Tre ble plassert i «batterie Dietl» på Engeløya i Steigen. De fire siste ble plassert på Trondenes ved Harstad i «batterie Theo».

Ettersom Adolfkanonene er i stand til å skyte rundt hele sirkelens 360 grader, var det akkurat overlapping mellom der Steigen batteriet ikke hadde rekkevidde lenger, og der Trondenes-batteriet overtok. Tyskerne hadde med andre ord god kontroll med hensyn til krumbane i et meget stort område.

Straffetjeneste i 1964 for soldater som hadde vært uskikkelige eller hadde gjort rampestreker: Pusse røret!

Etter krigen kom batteriet på Trondenes over på Forsvarets hender. Siste gang det ble skutt fra batteriet var i 1957, da svært mange i Harstad mistet glassrutene sine av det voldsomme trykket kan guiden fortelle. Batteriet ble formelt nedlagt i 1964. Kanonene i Steigen fikk en annen skjebne – de endte opp som spiker i 1956.

Så gikk vi inn i anlegget, parallelt med restene av den gamle ammunisjonsjernbanen: På veien inn registrerte vi mitr-skår i veggen – det skulle ikke være lett å ta seg inn her for inntrengere. Rett innenfor var det satt opp noen stativer med turist-brosjyrer og info-foldere samt en gjestebok. Det var også noen brosjyrer her som ga info om Møvik fort på Sørlandet – de har rimelig store kanoner de også. Vi steppet inn noen meter til innover i den lange korridoren, og samlet oss rundt guiden der: Her viste han oss en topografisk kartskisse, og det enorme området tyskerne kunne beskytte med disse kanonene. Han gikk også kort gjennom kystartilleri-samlingen som sto innover i korridoren, en samling som omfattet det meste av utstyr fra tyske fort under krigen 1940-45: Ammunisjon, verktøy, instrumenter mv. Deretter gikk vi videre innover i anlegget og ned i kjelleren der et enormt aggregat forsynte kanonen med nødvendig strøm. Opp igjen og videre i løypa fulgte ammunisjonsrommene, der vi straks registrerte at

alt var svært mye større enn det vi til å begynne med hadde sett i kystartillerisamlingen. Standard-granatene veier hele 1030 kg og har en rekkevidde på 42,8 km med sine 87kg sprengstoff i bøssingen. Drivladningen her er på 302kg svartkrutt – ja, du hørte riktig: Svartkrutt(!). Og påkjenningen på røret er så ekstrem at hvert skudd gir stor slitasje. Så stor at granatene er nummerert og må skytes i den forutbestemte rekkefølge. De siste granatene i serien er derfor gradvis litt større enn de første, fordi rillene i røret slites så mye. Skal de siste granatene "få feste" i det som er igjen av rillene etter beregnet rilleslitasje, må de ganske enkelt være litt større enn de første. Høyeste elevasjon ved skyting er 52 grader, største plonge er 2 grader.

De litt lettere såkalte "Adolf-granatene" på "bare" 830kg går hele 56,0 km med sine 76kg sprengstoff i bøssingen. Drivladningen her er 10kg mer enn i storebror-grataten: Hele 312 kg svartkrutt(!) Til sammenligning holder en slik kruttmengde til mer enn 3 ganger forbruket i det store sjøslaget som Tordenskiolds soldater jevnlig arrangerer i Stavern hvor de skyter med svartkrutt i over en time! Ser vi på V0 (utgangshastighet) på granatene går den største granaten litt raskere enn en AG3-kule, dvs hele 810 m/s mot AG'ens 780-800m/s. Den minste granaten på 830kg går like raskt som et 20mm luftvern-artilleri-prosjekt,il,

dvs 1050 m/s – altså mer enn en km i sekundet. Så her var det snakk om skikkelig trøkk bak granatene, og hvis noen lurte på flyvetiden på maks skyteavstand, så er den på hele 2min og 10 sek for de letteste granatene – Adolfgranatene. Kanskje ikke så rart at det går litt tid når granatene skal helt opp i 21800 meters høyde (!) før de snur og gjør vendereis ned mot moder jord igjen for å detonere.

De påfølgende rommene vi ble ført igjennom inneholdt alt fra brannrør, temperings- og brannrørs-nøkler, store mengder verktøy og svært mange bilder fra krigens dager og også noen fra årene etterpå. Deretter gikk vi inn under kanonen og fikk forklart prosessen med hvordan ladingen av kanonen foregikk. Her fant vi bl.a den største ansetter-stokken vi noen gang har sett! Det var nesten uvirkelig å vandre rundt i denne enorme kanonen, for det var så stort alt sammen. En mann kan jo klatre gjennom kanonrøret!

Helt til slutt på runden fikk vi se de instrumenter og skytedatamaskiner som tyskerne hadde for å betjene Adolfkanonene, og dette var også imponerende. Sinnrike innretninger med tannhjul, målere og overett-armert bistod med å kalkulere aktuelle skytedata, og disse instrumentene skal etter sigende ha vært svært nøyaktige. Så var det ut en tur og opp på "taket" der vi fikk besiktige Adolfkanonen utenfra.

På veien tilbake passet det å ta en kafferast og noe å bite i på Lapphau-gen som er kjent for sin gode mat, og samtidig se nærmere på minnetavlene der. Monumentet her er ett av 6 i området Narvik, og er reist av den norske Hæren, til minne om at de allierte påførte Nazi-Tyskland det første nederlag under krigen i dette området. Engelske, franske og polske styrker bisto de norske og ga tyskerne langt større motstand enn de hadde regnet med. Men, pga omprioriteringer hos de allierte ble de utenlandske styrkene trukket ut etter kort tid, og området kom likevel på tyske hender. Det var mye informasjon og historie å få med seg på minnetavlene, og ved siden av var det en bauta. Men hva fikk vi se??? Bautaen var flankert av to kanoner av typen Rheinmetal M/16 (1935 model-ler). Dette er tyske skyts som sannsynligvis har skutt en mengde norske soldater! Det bør vel settes opp skyts her som Norge og general Fleischer faktisk brukte her under krigen? Vi snakket senere under oppholdet vårt på Setermoen med eldre offiserer om saken, og de tar dette ille opp. De har flere ganger foreslått at de skal byttes til våre kanoner fra den tiden, men så langt for døde ører. Er det få igjen av våre kanoner av aktuell type, så får man heller bytte får vi høre. De tyske kanonene som nå står ved bautaen ble overtatt av og brukt av Forsvaret etter krigen. De ble senere modernisert 3 ganger fra 1947-1959. På bautaen står

det minneord om general Fleischer som først etter så mange år endelig får æren av å ha slått tyskerne ved at det som her lages synlige minnesmerker over ham. Inskripsjonen lyder: "Her ble tyskerne i andre verdenskrig for første gang slått. 6.Divisjon under ledelse av general Fleischer gjorde det." Vi skal ikke ta historien om alt det som skjedde med general Fleischer, men vi er glad for at det nå med alle de minnetavlene som er satt opp her, rettes opp igjen noe av alt det som skjedde for rundt 70 år siden.

Forøvrig meget gode kaker og mat på Lapphaugen, stedet kan varmt anbefales. Noen timer senere inntok vi middag i leiren i spisesalen ved steindamene, og tok en kaffekopp i artillerimessa før vi tidlig tok kvelden.

Service for Setermoen garnison.

Inngangsportall ved Steindamene.

Diverse fra AOF

Av Jan Petter Huseby, Formann AOF

---

1. Vi takker Krigsskolens Venner for invitasjonen til Robert Moods foredrag om Syria i Krigsskolens lokaler 18.10.2012. Et meget interessant foredrag som bl.a gav et innblikk i de til dels betydelige kultur-forskjellene mellom Syria og vesten. Kulturforskjellene byr på store utfordringer mht å få folk til å samarbeide, bl. a fordi folk i den regionen motiveres av helt andre forhold enn vi er vant til her hjemme, og der syn og oppfatninger rundt verdien av et menneskeliv er helt annerledes der ift i vesten ellers.
2. AOF gratulerer vårt medlem Grim Synnevåg fra Sikkerhetsstaben som rundet 50 år før jul. Arrangmenetet ble avholdt 24.11.2012, og inkluderte bl.a fyrverkeri. Vi gratulerer!
3. Våre medlemmer og artillerivenner later til å bytte mail-adresse nokså ofte, i hvert fall har vi begynt å få et større antall mailadresser som gir feil-meldinger. Det skjer ikke noe annet enn at du da ikke får tilsendt møte-reminder på mail, men hvis vi kan ønske noe, så hadde det vært fint om du som ikke mottar mail kan være vennlig å sende oss riktig mailadresse. Dette sender du til: styret@artilleri.no På forhånd takk.
4. Tiden blir stadig mer knapp for oss alle i en tid der tid nok synes å bli mangel vare for stadig flere. Vi har som nevnt tidligere vært i transmisjon over til å kunne sende ut møteremindere pr mail, og gjennomfører nå utsending av papir-reminder til så lite som under 10 medlemmer. Men det er viktig å notere seg et forhold her: All informasjon er alltid først å finne på www.artilleri.no, så om du ikke får info pr mail, så vil du alltid finne informasjon her.
5. NAT legges nå ut på nettsidene, men dog med forsinkelse slik at nettutgaven ikke skal konkurrere med bladet. Det har alltid vært og vil alltid være slik at det er noe eget å holde en papirutgave av NAT i hendene, synke tilbake i godstolen med noe godt å drikke og nyte lesingen av bladet. Hvis du skulle ønske å lese et tidligere nummer av NAT og har forlagt papirutgaven, så finner du altså nå NAT også på nett. Vi ønsker deg god lesing enten du velger papir eller nett!

Artilleriets

Etablert 1896

offisersforening

Kjære Artillerivenn!

**MØTEREMINDER IFM FFI-FOREDRAG OM OPPGAVER MOT ARTILLERIET
ONSDAG 12.12.2012 KL 1800**

Bruk av Artillerimerket fra 1936

Av Rune Hoksød

I NAT nr 3/2012 (§ 28, pkt 6) skriver formannen om merkebruken og plassering av tekst i det brevhodet som nå blir brukt i foreningens korrespondanse, og som han og jeg har diskutert flere ganger. (Når han skriver at «Enkelte mener at ..., andre mener at ...» er det han som er enkelte og jeg som er andre.)

Jeg er muligens alene om ikke å like brevhodet (se illustrasjon), men vil likevel fremme innvendigene mine:

1. Å plassere referanse og dato i hvert sitt øvre hjørne, stemmer ikke med noe jeg har lært og sett om oppsett av skriv.
2. Å plassere nevnte tekst høyere på arket enn det kronede artillerimerket, er etter min mening feil.

Artillerimerket av 1936 er ikke kronet med rikskronen, men med en rokokko-krone. Formannen har derfor rett i at det ikke faller inn under reglene for bruk av riksvåpen og rikskrone, men det er like fullt et heraldisk merke med

en krone og en skjoldform som var korrekt da merket ble godkjent av Kom manderende general. Jeg synes derfor at AOF bør følge de heraldiske reglene som er uttrykt fra UD:

- Ingen tekst eller tall over kronen på et brevark
- Ikke stilles sammen et annet merke som er uttrykk for aktiviteter som foreningen ikke bedriver.

Formannen bruker eldre artillerireglementer som «hjemmel» for å sette tekst høyere enn merket. Med det lille jeg har av erfaring fra SSFA (fem år), tør jeg påstå at regler for plassering av tekst og kroner var et ukjent tema og noe det aldri ble snakket om - og om det var feil den gangen, så blir ikke feilen mindre selv om den blir gjentatt.

3. Jeg har alltid sett på Artillerimerket som våpenets merke og St Barbara som foreningens merke, og synes det er en uskikk å «stable» det ene oppå det andre.

Jeg kjenner ikke historien bak AOFs bruk av St Barbara i merkesammenheng. Den skal jeg forsøke å finne ut av, men kanskje den beste måten å holde Artillerimerket av 1936 i hevd på, er å ta det i bruk som foreningens merke? (Saluttutvalget kommer fortsatt til å bruke St Barbara på brevhoder og kurs-diplomer.)

Rune Hoksrød

Sommerkavalkade

Av Jan Petter Huseby, Formann AOF

Foreningen har de siste årene fått gode tilbakemeldinger på et noe økt aktivitetsnivå, og at turer og utflukter også legges til andre steder i landet slik at flere av medlemmene kan delta. Bare det siste året har vi f.eks hatt turer til Hjerkin, Harstad, Arendal, Stavern, Narvik, Sverige og Tyskland mv, i tillegg til besøk hos Korea-vetereranene. Dessuten har vi også rukket utflukter til Christian Radich og Skibladner denne sommeren ifm at begge skutene har ervervet nye salutt-kanoner. Vi har også fått plass til de vanlige og litt mer fagspesifikke turer til f.eks Rena og Nammo på Raufoss, foruten flere foredragskvelder på vårt stamsted i møterom Salle D'Amis hos Forsvarets Høgskole på Akershus festning i Oslo. Alt i alt tror vi de fleste medlemmer har funnet noe de har kunnet glede seg over å kunne delta på. Og ikke minst tror vi at NAT fungerer som et veldig godt bindeledd for alle medlemmene, kanskje spesielt for dem som bor slik til at utflukter og foredragskvelder blir litt langt å reise til.

Pga av at de årlige fire nummer av NAT kun har et visst antall sider, har

vi de siste årene ikke kunnet få med alt av våre aktiviteter i bladet. Dette er det flere som ønsker at vi gjør noe med – slik at aktivitetene i hvert fall nevnes i NAT. Derfor setter vi her opp en «utvidet sommer-kavalkade» av det vi har syslet med våren, sommeren og høsten i år, der tekst og bilder ikke har kommet med i NAT ifm egne reportasjer tidligere (Reportasje om Nammo-utflukt og FFI-foredrag er planlagt tatt inn i NAT nr 1-2013). Håper dette gir det lille nødvendige ekstra som medfører at leserne føler seg bedre informert om hva som rører seg. Og en liten ting til – dersom noen av våre artillerivenner og medlemmer lurar på noe, f.eks om vi kunne legge en utflukt hit eller dit – så er det bare å slå på tråden til oss eller sende en mail: Vi bruker å være veldig lydhøre for slikt, og mange av turene de siste årene har kommet i stand nettopp fordi vi har fått tilbakemelding om at dette er noe som ligger høyt oppe på ønskelisten hos folket.

23.03.2012 – Saluttskyting for verdenskongress på Lillehammer

European Locksmith Federation (ELF) gjennomfører årlige verdenskongresser for låsesmeder, og i år var turen kommet til Lillehammer i perioden 21-25.03.2012. De norske arrangørene ønsket noe ekstra til arrangementet, og inviterte derfor enkeltmedlemmer fra AOF til å gjennomføre en offisiell saluttt for dem. Jan Erik Høgli, Trond R Johannessen og Odd R Ulleberg m.fl deltok.

Salutt for verdenskongress på Lillehammer.

24-25.03.2012 – Sikkerhets- og sertifiseringskurs for bruk av svartkrutt (Svartkruttkurs)

Artillerihistorisk forening anført av Terje Øygard sammen med bl.a Tom Låver, Terje Løken, Gunnar Bentzen, Trond R Johannesen og Odd R Ulleberg (alle er forøvrig også medlemmer hos oss) – inviterte tidlig på året til svartkruttkurs i Stavern. Årsaken til dette var kort og greit at tildragningen i regelverk, forskrifter og bestemmel-

ser for svartkrutt de siste årene har blitt svært mye strengere enn tidligere, og at det nå i flere tilfeller kreves bl.a formell opplæring ifm anskaffelse og bruk av det sorte gull flere av oss har jobbet med i mange år. Det har de siste par årene ikke vært enkelt å få gjennomslag for synspunkter overfor Direktoratet, og videre har terrorhandlingene 22.07.2011 forståelig nok ikke har gjort det lettere å få gehør for enkelt-justeringer i regelverket. Direktoratet har i tillegg vært så travelt opptatt med andre forhold at det ikke har blitt tid til nevneverdig møtevirksomhet de siste par årene for å drøfte enkeltforhold.

Vi er meget fornøyd med at Artilleri-historisk forening tar tak i dette temaet, og at de har nedsatt en arbeidsgruppe som arbeider videre med saken etter sikkerhets- og sertifiseringskurset (svartkruttkurset) i Stavern. AOF deltar også i arbeidsgruppen (Stein Auestad), og vi er innstilt på å bidra på flere måter i tiden som kommer.

Praktisk del av kurset i forbindelse med gjennomføringen av saluttskyting og svartkrutt.

Følgende ladetøy brukes til en forladningskanon:

	Ansetter til å sette ladningen i bunn av løpet.
	Visker trukket med saueskinn
	Kratser (som er nøye anpasset til kanonen)
	Ladeskuffe for å fylle kardusene eller lade med løst krutt, hvilket man egentlig aldri gjør!.
	Luntestokk
	Plattlodd , av blyplate, for å dekke til fenghullet.,
	Kruttmål og trakt
	Kardustolk , for å rulle karduser (patroner)
	Skulderveske /karduskogger til å frakte ladningen fra ammunisjonskassen til kanonen
	Krutthorn, Rømmenål for å stikke opp ladningen gjennom fenghullet Et stykbor for å fjerne rester i fenghullet.
	Ammunisjonskasse til oppbevaring av ferdige karduser

For mer informasjon om munnladningskanoner se <http://www.arkeliet.no/> .

Bildet: Ladetøy i forbindelse med bruk av svartkrutt i kanon. Denne oversikten er laget av Trond R. Johannessen og Odd R. Ulleberg.

Kursbilde for Svartkruttkurset. Enkelte på fremste rad er AOF-medlemmer og Artillerivenner som deltok på utflukten til Stavern denne dagen.

10.05.2012 – Nr 24 Sønsteby vandret

Det var med sorg vi mottok meldingen om at vår krigshelt Gunnar Sønsteby vandret. Flere fra foreningen tok turen til Forsvarsmuseet og signerte kondulanse-protokollen. Han kommer til å stå som et eksempel for oss i all framtid.

Fred være med hans minne.

Nr 24 – Kjakan – vil alltid bli husket.

13.05.2012 – Tur med Christian Radich

Det er nå andre året vi tar en tur med Christian Radich litt utpå forsommeren. Turen er meget populær, og kom i stand ved at båten mistet sin saluttkanon. Vi ble meget godt tatt imot i 2011 ifm at vi både hadde tips om steder ny kanon kunne erverves, og endog kunne tilby at en av våre kanonbyggere kunne lage en ny til dem.

Det var en meget fornøyd direktør Corwin på skuta som 13.05.2012 kunne fortelle oss på turen den dagen at de nå hadde fått ny kanon på plass. Vi gratulerer.

Direktør Corwin inspiserer skuta.

Båten serverer meget god mat, her til våre medlemmer Lars Kjosmoen og Petter Martin Hustad.

24-28.05 – Slaget «Marma II»

(aktivitet der norsk deltagelse ref vår/sommer-programmet ble koordinert av Helge og Anita Warberg som også er medlemmer hos oss. Innspill motatt fra HW)

Av hensyn til å få med flest mulige deltagere her (akkurat som ifm slaget ved Gadebusch, se nedenfor under datoene 05-08.07.2012) var arrangementet lagt til sommerstid slik at det var mulig å kombinere tidlig eller vanlig ferieavvikling med det som skulle skje. Og som i Gadebusch var det ikke lov til å ha med hjelpemidler av noe slag. Arrangementet ble gjennomført i de dype estlandske skoger med virkelige re-enacters, arrangert av estlandske carolinere fra Peter den stores tid sammen med finner, russere, svensker og nordmenn. Deltagerne ble sluppet av langt ute i skogen med en håndfull mat bestående av litt brød, løk, hvitløk og en stor fettklump. Dette skulle de klare seg med i 24 timer, dvs så lenge striden varte – og det skulle bli nokså nådeløse nattetimer på deltagerne: Om natten ble de gang på gang angrepet av blodtørstige russere. Og mellom hver angrepsbølge hadde de fleste mer enn nok med kjempemygg fullt på høyde med de man finner i Finnmark her hjemme. Anita Warberg hadde ansvaret for og besørget maten i den allierte leiren. Det gir en opplevelse for livet å delta på et så vidt stort arrangement, der man så til de grader kopierer de enkle og spartanske

forhold soldatene levde under på 1700-tallet. De hygieniske forhold var nokså forsiktige kan man si.

27.05.2012 - Bogstad gård

Vårt medlem Magnus Bergseth og Bjørn Murud tok for et par år siden initiativet til arrangementet «Bogstad gård 1810» der man viste for almenheten hvordan soldatlivet fortonet seg for 200 år siden. Arrangementet vakte så vidt stor oppmerksomhet hos lokalpolitikere i området at Bergseth etterpå faktisk ble invitert til Stortinget som anerkjennelse/ påskjønnelse for tiltaket. Vi gleder oss over flere gjennomføringer til nå allerede, og håper at arrangementet kan fortsette i årene som kommer. Spesielt artig for oss er at alle småungene som kommer med foreldrene sine på disse arrangementene synes svartkruttskyting og salutering er noe av det aller gjeveste på hele arrangementet. Du skal se det ikke går så mange år før de blir med i foreningen de også.

Mange spørsmål rundt hvordan gamle kanoner fungerer og hvordan de skal behandles.

Våre medlemmer Jim Drachmann fra Silkeborg i Danmark, og Kristina Steen fra Bro utenfor Stockholm – begge i 1800-talls kostymer – slår av en prat med Willy Skarphagen: Stor takk til alle typer deltakere som gjorde sitt for å skape den rette atmosfæren på arrangementet.

Fra venstre: Rudy Wollf, Willy Skarphaugen og Odd R. Ulleberg tar en pust i bakken ifm at skuelystne har lyst til å ta en titt i kruttkassa.

09.06.2012 - Lystleir Rygge

Miljøene i Østfold er også meget aktive på området opplysningsvirksomhet for almuen gjennom sine leirslagninger, og arrangerte et tilsvarende arrangement som Bogstad-gård rett utenfor Rygge. Vi overvar både saluttsskyting og i år også svartkruttskyting med bombekaster (!) (en form for høyreist mortar). Det smalt skikkelig, selv om ingenting konkurrerer med vanlige mortere – de smeller høyest. Som del av leiren de disponerer hadde de også et eget flere hundre år gammelt hjemmebakkeri der vi fikk smake både brød, lefse og andre ferske godsaker.

Vi takker Terje Øygard, Helge Warberg, Kjetil R Johansen, deres familier med flere for et flott arrangement.

Terje Øygard, Anita og Helge Warberg med flere deltok på lystleir Rygge.

Fru Øygard & Compani vartet opp med ferskvarer fra det gamle bakeriet.

05-08.07.2012 – Slaget ved Gadebusch

(aktivitet der norsk deltagelse ref vår/sommer-programmet ble koordinert av Helge og Anita Warberg som også er medlemmer hos oss. Innspill motatt fra HW):

Helge og Anita Warberg har deltatt ifm arrangementer med gamle uniformer, marketenterier, større slag mv i flere tiår, og er blant de av våre medlemmer som har lengst erfaring her. De hadde mange artige historier fra bl.a slaget om Gadebusch.

Her gjenskapte man slaget ved Gadebusch (ca 35 km sørøst for Lübeck) fra 20.12.1712 under den store nordiske krig, mellom Danmark og Sachsen på den ene siden, og Sverige på den andre. Slike re-enactment-opplegg gir etter det vi forstår litt av et adrenalin-kick, og mange kommer derfor som tilreisende langveisfra for å delta: 400 soldater fra Tyskland, Sverige, Danmark, Russland og Norge deltok med en stor leir og masse artilleri. Også her (som i Estland – se ovenfor under datoene 24.-28.05.2012) måtte man legge igjen alle moderne remedier før man dro i felt: Ingen mobiler var lov, ingen klokker, og ingen hjelpemidler av noe slag. Man slapp riktignok å

fjerne plomber i tennene og fikk beholde briller hvis man trengte det, men utover det og sin gamle uniform og våpen fantes intet. Soldatene marsjerte, ekserserte og skjøt på hverandre i en time på slagmarken, og mange tusen tyske turister hadde funnet veien til jubileet. Fredriksten Artillerie Compagnie af 1716 deltok med fire kanoner og dertil egnet mannskap. Anita Warberg var ansvarlig for den norske leiren.

Vi har ikke fått tak i noen bilder fra Gadebusch siden de ikke hadde lov til å ta med seg fotoapparat heller, så vi har bare satt inn et bilde her fra Helge og Anita Warberg under en av deres mange deltagelser på arrangementer rundt om. Vi takker dem begge for stort og vedvarende engasjement! (se forøvrig også innlegg om slaget ved Kringen).

06.07.2012 – 200års jubileet for senkingen av Najaden på Lyngør havn

For nøyaktig 200 år siden ble det utkjempet et slag på Lyngør havn mellom den dansk-norske flåte og den britiske. Oppdraget til de britiske sjøstridskreftene var å nøytralisere den nybygde fregatten Najaden. Kaptein Hans Peter Holm om bord på Najaden visste engelskmennene var i nærheten, men følte seg trygg på at selv ikke britene ville være så gale at de gikk inn i de grunne farvannene

rundt Lyngør. Men her undervurderte han den dristige og kampvillige 24år gamle kaptein James Pattison Stewart. Med fare for eget skip og mannskap tok han seg inn på grunt vann, men stanset opp et kvarters tid halvveis ute for å se hva slags intensjoner Najaden hadde. Najaden kunne ha foretatt en manøver som kunne ha vært farlig for britene, men siden den av ukjente årsaker bare inntok en posisjon som sitting duck lå alt til rette for at Stewarts skip Dictator kunne senke Najaden – og slik gikk det. For å minnes dette sjøslaget ble det lagt opp til et historisk replica-spill for å få alt så autentisk som mulig, og vi fulgte det hele fra Risør der over 15 større seilskuter og skip satte av gårde med mål å komme til unnsetning i Lyngør. Vi fikk også se det undervanns-postkontor som var etablert på havna i Risør, der en dykker går ned, stempler og sorterer posten under vann i en egen beholder før den så viderebefordres for landverts levering etterpå. En underlig greie det å ha undervanns-postkontor der man kan se dykkeren gjennom glasstaket inne i den værelses-store beholderen, men det trakk turister i bølter og spann fikk vi vite.

På landsiden ved Gjeving kunne man høre på foredrag om historien om Najaden før slaget tok til, slik at man var oppdatert på historien. Deretter gikk båten over til Lyngør der det bokstavelig talt kokte av folk. AOF deltok med flere smågrupper (det

var lett å komme bort fra hverandre i mylderet der), og vi hadde også flere deltagere som var om bord på skutene ifm omfattende svartkrutt-skyting fra dekk-kanoner. Med stort og smått ble det såvidt over 15 fra deltagere fra foreningen. Uansett – det var meget livaktig, med en egen trolsk stemning som lå over indre havnebasseng på Lyngør, der en hel armada av småbåter kringsatte teateret, og der om lag 2000 mennesker hadde funnet veien. Regnværet ville normalt ha lagt en stor demper på arrangementet, men stemningen var likevel høy. Folk hadde kledd seg etter været, og mang en matpakke og termos sørget for utholdenhet i strandkanten, der alle sto tett i tett og til dels på tå for å kunne se alt det som utspant seg av stridigheter.

Lars Kjosmoen, Katrine Dybing og Hans Tomter trivdes godt tross regnet. Det er bare å kle seg etter forholdene som de sa.

Henimot midnatt døde drønnene fra kanonene hen, og småbåt-armadaen trakk seg tilbake til hus og hytter på øyer og på fastlandet i nærheten.

Etter en lengre og nokså øredøvende runde med svartkrutt-kanonskyting fra begge sider, «sank» Najaden til slutt – akkurat som for 200 år siden. Et meget livaktig spill som arrangørene skal ha all ære av.

Vi takker for et arrangement med historisk sus over seg, og en stemning som bare 2000 feststemte personer kan lage.

07.07.2012 – Storarrangement i Stavern - Gjenskapelse av slaget ved Dynekilen

Arrangementet går ca hvert annet år litt ettersom, men trekker fulle hus hver gang. For noen år siden var det over 2000 deltagere her, i år var det litt under – men for en stemning. Når tre gamle seilskuter glir inn i havnebasenget, og fyrer løs for alt det de gamle kanonene kan makte av skuddtakt

med svartkruttskyting, ja så er man ikke i tvil om at de mente alvor mot de utplasserte landstridskreftene. Utlagte fjernstyrte ladninger i vannet ga vannsøyler over 50 meter i været nær skutesiden (se videoer på YouTube for å bli overbevist om trøkket her!), og andre spesialeffekter medførte brann på land, bygning som føyk i lufta osv. Også her virket det som at småungene storkoste seg der de sto som fjetret med hørselvern på, med store øyne og gode smil. Etterpå kunne de minste delta på en hel rekke aktiviteter så som f.eks få sykle på en gammeldags ca 2 m høy Veltepetter med litt hjelp, få snekre tresverd og annet, samt gå på

fekteskole mv. Et meget familievennlig arrangement der også handicappede var integrert både i gamle uniformer og som vanlige deltagere. Et sørlands-kor underholdt før under og etter et utvidet middagsmåltid der vi fikk plass på benker i store partytelt, og der store kullgriller sørget for nødvendig tempo i steking av koteletter, biffer og pølser. Vi traff også en Wessel her nede som deltok i arrangementet – faktisk en direkte etterkommer av Tordenskiold (!) etter det han kunne fortelle. Da han hørte vi hadde interesse for kanoner og artilleri, ble han straks med i foreningen.

Viseadmiral Nina Wathne gratuleres av Finn Erik Engzelius for utmerket innsats i slaget. (Begge er medlemmer hos oss).

Seilskutene skjøt lenge og intenst på landstridskreftene, og startet ved dette både brann i båter og blåste en bygning i luften - virkelig livaktig!

I underkant av 2000 besøkende fant veien til Stavern denne dagen.

Kurs i å sykle Veltepetter ble gitt til de minste.

Etter slaget: Våpenpuss må gjennomføres før det blir noe middag.

Et sørlandskor underholdt før, under og etter middagen.

Wessel (til høyre) kommenterer hva som gikk bra og hva som kunne gått bedre under dagens slag.

08.07.2012 – Arrangement ved den ekte Dynekilen i Sverige

Vi var ikke mer enn en snau håndfull medlemmer på en storgård med golfmuligheter ved Dynekilen over på svenskesiden denne dagen, men det var like fullt meget god stemning. Foreningen Strømstad karoliner skjøt salutt og underholdt med gamle våpen og uniformer.

Etterpå tok et lite utvalg seg bort til

et utkikkspunkt over selve Dynekilen (se bilde) der slaget med Tordenskiold fant sted 08.07.1716. Strømstad karoliner med Bo Inge Hjertén i spissen er allerede i gang med forberedelser til det store jubileet her i 2016, og de årlige markeringene vil fortsette fram til da etter det vi forstår. Stor takk til Bo Inge for arrangementet. Vi kommer tilbake.

26.08.2012 – 400 års jubileum for slaget ved Kringen

(aktivitet der norsk deltagelse ble koordinert av Helge og Anita Warberg.
Innspill mottatt fra HW)

Bakgrunn: Norge framstod på begynnelsen av 1600-tallet som et lett bytte, og etter sigende ble det framholdt at man kunne ta oss med bare et par skip og noen hundre mann. Landet var skrint befolket og pga manglende kommunikasjons-midler var bøndene rundt om i praksis lite i stand til å mobilisere noen motstand man trengte å frykte. Dette var under Kalmar-krigen, der Sverige sloss mot Danmark-Norge om alt fra eiendomsrett over Finnmark og rett til å skattlegge dem, til å inneha det store Kalmar slott som danskene hadde erobret året før etter en lang kamp. Krigene dengangen gikk for det meste med leiesoldater, og det var ifm at den nye 17år gamle svenske-kongen Gustav II Adolf arvet krigen etter sin avdøde far Carl 9 – at situasjonen etter hvert oppstod da nye leiesoldater måtte hentes inn for å få nødvendig slagkraft. Leiesoldater kunne skaffes fra Skottland (de ble forøvrig veldig hårdhendt vervet etter «jegg-vil-du-skal-metoden» – se historiske oversikter om dette), og det var ifm at skottetoget tok seg gjennom Norge at norske bønder likevel klarte å samle seg og slå dem. Bønder fra Vågå, Lesja og Lom samlet seg ved Kringen, der et vanskelig terreng ga dem fordeler. Og her vant de altså over leiesoldatene.

Helge Warberg og Jimmie Dellbing fra Gøteborg var ansvarlig for oppsettet av «Den skotske Fenniken af 1612» med totalt 23 menn og 3 kvinner oppdressede i skotske uniformer fra 1612 med lange «piker» (stakevåpen), snapplås musketter med gafler, skotske kilter, brystharnisk og leggskinner. Foran fenniken marsjerte fem sekkepipere og tre tamburer. De var invitert av Sel kommune og en norsk-skotsk forening.

Et stort og flott arrangement som Sel kommune har skal ha all ære av.

Stor takk til Helge og Anita Warberg for deres aktive deltagelse på mangt et arrangement (bl.a Marma II, Gadebusch i tillegg til som her ifm slaget ved Kringen. Deres innsats har gjort det mulig for arrangører å få gjennomført flere arrangementer rundt om.

Århundregammelt glasstøy samt tre-tallerkner, trebestikk og påleggs-dåser av tre hører med når man skal etablere autentiske forhold 400 år tilbake.

Hjerkin: Det nye hotellet slik det fremstår etter brannen for en del år siden.

29.09.2012 - Hjerkin

I fjor hadde vi en lengre reportasje om Hjerkin i NAT som strakk seg over to nummer av bladet, men vi rakk ikke alt da. Derfor måtte vi ta en ny tur oppover nå for å besøke hotellet, Eystein-kirka, den nye Turistforeningshytta «Nye Snøheim», og sist men ikke minst se om vi kunne få øye på noen moskus-flokker som vi kunne ta nærmere i øyesyn. Innehaver Anne Stine Ekre på Fjellstua hotell viste oss rundt i det som ble bygd opp etter brannen for noen år siden, der deler av det gamle kjøkkenet er bevart med en aldeles diger kjøkkenovn av den riktig gamle typen. Rundt omkring ildstedet

sto flere 105mm blankpolerte artillerihylser som de hadde fått ifm forskjellige begivenheter etter et mange tiår langt samarbeid med Forsvaret. Deretter ble vi gitt en omvisning på hotellet, og fikk bl.a se på rom 105 – et etterspurt rom blant artillerister som gjennom årene har deltatt i skytingen av tusenvis på tusenvis av 105-granater i det nå nedlagte skytefeltet. Vi fikk også orienteringer om alle fritidsaktivitetene hotellet tilbyr, bl.a har de rideskole og utflukter til hest for store og små, og ellers er jo omkringliggende områder godt egnet for både fot- og skiturer.

Daglig leder Anne Stine Ekre viser oss rundt, her ifm den eldgamle kjøkkenovnen som overlevde storbrannen.

Etter hotellet tok vi en befarings i og omkring Eysteinkirka, og deretter gikk turen opp til Hjerkinhus hvor bussene går. Det er kun lov å kjøre oppsatte busser innover til Nye Snøheim nå, og det er nok like greit: Den voldsomme etterspørselen etter å besøke hytta har tatt helt av. Siden åpningen 15.07.2012 hadde det fram til 29.09.2012 vært like over 17.000 besøkende (!) og hele 6.000 overnattingsgjester. Dette fikk man til ved at man i tillegg til å fylle de 80 sengene pr natt lot opptil 103 personer overnatte på madrass. Gamle Snøheim er delvis bevart og bygget inn, slik at det nye bygget ivaretar mye av den kultur og tradisjon som lå i den gamle bygningen. De gamle portstolpene fra 1952 kan man fortsatt støte på når man rusler i sokkelesten mellom resepsjonen og dagligstua. For den nye Turistforeningen-hytta har etablert en «ren sone» innendørs, hvilket betyr at ingen får gå med yttersko inne. Nesten alle går i sokkelesten, og noen

få går i medbragte innesko. Litt artig dette her – uten sko på beina var det også helt fritt for vanlig dråpesøl fra mannfolka foran doskåla på herretoal-ettene: Menna har tydeligvis fått med seg at rene gulv er greiest når man likevel går i sokkelesten og ønsker å tre tørrskodd ut igjen etter dobesøket.

Eystein kyrkja.

Vi følger buss nr 2 av 2 som mange ganger om dagen kjørte turister opp og ned til Nye Snøheim.

Innehaveren på Nye Snøheim – Kjell Hjellidegård – er en meget erfaren og fjellvant kar fra Dombås, og ga oss en grundig omvisning på hele anlegget etter en times orientering. Deretter hadde vi drøyt en times tid til kaffe,

Nå i slutten av september kryper snøen langsomt nedover lia, men fargene i fjellet er fortsatt vakre.

vaffel og matpakke samt termos før bussene returnerte. Det er helt fritt her – man må gjerne nyte medbragt, og dette er også med på å skape den veldig uformelle stemning som preger stedet. Det tar ikke lange tiden her før man får en helt totalavslappet «Finnskogtoppen-følelse» – Nye Snøheim er et praktfullt og fredelig sted langt inne i fjellheimen, og bokstavelig talt ved fjellets fot: Snøhettas topp har fått betydelig økning i besøkstallet etter at Nye Snøheim åpnet i midten av juli.

På veien nedover igjen med bussene var spenningen stor: Ville vi få se en stor moskus-flokk nå, siden vi bare

Vel oppe på Nye Snøheim: Stedet er utbygd og oppgradert, men samtidig bygget på en så klok måte at det ser ut som om det alltid har vært sånn.

så spredte dyr på veien oppover? Jo, ganske riktig. Nesten nede ved sletta innover mot vakta og verkstedområdet igjen dukket de opp. En stor flokk som nesten fikk bussen til å krenge:

Alle ombord kastet seg over i siden av bussen for å få et bilde av disse nokså sjeldne dyrene.

Moskus-alarm: Alle kaster seg over i siden av bussen for å få tatt så godt bilde som mulig av dyreflokken.

Knappe 100 meter fra bussen hadde Moskus-flokken heldigvis «tatt 5 minutter» slik at vi kunne ta våre bilder.

Stor takk til hotellet og Nye Snøheim for omvisning og all service vi nød under oppholdet! Betyggende å vite at begge innehaverne er medlemmer i foreningen.

Nye Snøheim er både et knutepunkt og et utmerket utgangspunkt for en rekke tur-alternativer.

Glade gutter på tur: Undertegnede, Dag Paulsen, Kjell Hjelldigård (daglig leder på Nye Snøheim), Håkon Moen og Finn Erik Engzelius.

18.10.2012 Didrik Cappelen 80år

Vår tekniske senior i foreningen – Oberst Didrik Cappelen – har betydd mye for våpenet gjennom en mannsalder ifm sin tekniske kompetanse og ferdigheter. I flere år abonnerte flere land på NAT bare for å få med seg hans artikler på det tekniske området. Dagen før han fylte 80 år, benyttet vi derfor anledningen til å hedre ham ved å samle noen av hans nærmeste artilleri-kollegaer:

General Dagfinn Danielsen og Oberst Gamst (På denne måten forstyrret vi ikke hovedfeiringen hans med familien på selve dagen 18.10.2012). Og det ble ikke få historier fra gamledager: spesielt fra den gangen de tre var på rep i samme bataljon: Gamst som BAS, Didrik som NK og Danielsen som S-3. Det var visst skikkelig liv fikk vi vite.

Vi gratulerer så mye med dagen.

Vel oppe på Nye Snøheim: Stedet er utbygd og oppgradert, men samtidig bygget på en så klok måte at det ser ut som om det alltid har vært sånn.

16.11.2012 – Besøk hos Koreaveteranene

For å hedre Korea-veteranene deltar vi gjerne ved deres høstmøte, der også flere representanter fra Koreas ambassade og norsk militær øvrighet deltar. Vi deltok både ifjor 11.11.2011 og i år 16.11.2012, og nå var det enda flere som deltok, bl.a General Brun og fra øverste ledelse i Forsvarsdepartementet Even Enge. Det var også flere fra koreansk side der i år. I tillegg deltok veteranorganisasjonen som vanlig: Det var flere derfra, og vi kjenner ikke alle navnene, men dro raskt kjensel på Thor Lysenstøen fra Hæren som nå på nynorsk er Secretary General i det som kalles NVIO (veteranorganisasjonen). Vi har inntrykk av at alt innen kultur og tradisjon, og kanskje spesielt hedring av veteraner er på oppgående kurs for tiden. Og det skal vi glede oss over. Veteranene har gjort en betydelig innsats for landet enten det er i tjeneste hjemme eller ute, og anerkjennelse er noe som stadig må repeteres. Den skal ikke kun gis én gang, men ofte - for at både vi og veteranene skal huske historien.

Jan Petter

Veldig godt oppmøte på høstfesten hos Koreaveteranene.

Koreaveteranene: Even Enge fra øverste ledelse i Forsvarsdepartementet: Ivaretagelse av veteraner er viktig.

Tre generasjoner, David Randby med barn og barnebarn.

Formann Nils Egelien og David Randby er fulle av humor og har stadig glimt i øyet.

Livsvarig medlemskap AOF

Årsmøtet i 2012 behandlet blandt annet et forslag om å åpne for tegning av livsvarig medlemskap. Av referatet fremgår at «Årsmøtet fant at inndelingen i årsklasser bør deles opp noe mer enn foreslått» og at Styret ble pålagt å sette opp et nytt forslag som deretter sendes medlemmene på høring. Dersom det reviderte forslaget ikke gir nevneverdige innvendinger, endres vedtektene på dette punktet og kunn- gjøres på foreningens nettsider.»

Den siste delen av dette pålegget er i strid med AOFs vedtekter §17 som sier at forslag til vedtektsendringer skal forelegges Årsmøtet og krever 2/3 flertall for å bli godkjent.

Styret kan derfor ikke endre vedtektene, men vil legge frem et forslag om dette for Årsmøtet 2013.

NAT nr 3/2012 inneholdt det reviderte forslaget med en tredeling av kontingenten, basert på medlemmets alder ved tegning av livsvarig medlemskap

- 30 – 49 år: 22 ganger gjeldende årskontingent
- 50 – 69 år: 14 ganger gjeldende årskontingent
- 70 og eldre: 8 ganger gjeldende årskontingent

Det fremgikk ikke klart av teksten, men det er altså dette forslaget medlemmene nå blir bedt om å ta stilling til.

Hvis du har synspunkter på/meninger om livsvarig medlemskap, ber vi deg fortelle om dem i en e-post til

styret@artilleri.no eller

pr post til sekretæren - Egil Bakke, Vassbonnveien 1 i, 1410 Kolbotn, innen 31 januar 2013.

The Norwegian Road March Marsjmerke dagen 2012

Av Nils I. Johansen

Oktober i Indiana, høstgule farver, et kalt drag i luften, og tid for marsjmerkeprøven her ved University of Southern Indiana. ROTC gruppen sto for detaljene ved arrangementet og artilleribattaljonen her i Evansville stilte atter en haubits til disposisjon som startpistol.

I år hadde vi rundt 180 som hadde meldt seg på og 156 som startet. Deltagere kom stort sett fra Midtvesten, Michigan, Ohio, Illinois og avdelinger her i Indiana, ROTC grupper ved Universitetene, Nasjonalgarde avdelinger

og «Army reserve» avdelinger fra Indiana og Midtvesten forøvrig. Vi hadde deltagere som kom fra fjerne land som Korea, og i år hjalp vi også til med å sette opp et arrangement i Afghanistan for en amerikansk avdeling der.

Startlinjen markert med Norsk og Amerikansk flagg.

Timene før starten, var preget av febrilsk aktivitet, ryggsekker veiet, vekten justert og sekken veiet igjen; støvler tatt av, sokker glattet ut og støvler tatt på igjen. Legg muskler tøyes, korte sprinter frem og tilbake, ryggsekker av og på før starten. Vi hadde markert start linjen med Norsk og Amerikansk flagg.

Startskuddet går!

Så gikk kanonskuddet av, og marsjen var i gang. Ruten gikk gjennom rullende terreng på veier langs mais- og soyabønne-åkrer nylig høstet. Vi fulgte samme rute som i fjor, 15 km ut til kirken ved Copperline road, hvor vi hadde bananer, vann, saft og førstehjelp personell; studenter og fakultet fra sykepleier programmet ved Universitet. Etter en og en halv times tid ankom de første. Litt vann eller saft var alt de ville ha, før de startet på returen. Ingen pust i bakken der!

Da er vi underveis.

Ved mållinjen ventet man spent, ville vinnerene bli de samme som hadde ledet halvveis? Det ble det!

I år var det «gamlekarer» som kom inn på de første to plassene, Oberstløytnant Garrett Kolo fra Ohio vant med Michael Paul, avgått sersjant i U.S. Air Force, på annen plass.

Gullmerkeviner Col Johansen og arrangør Nils I. Johansen.

Oberstløytnanten kom inn på litt under tre timer, (2:54) serjanten på litt over tre timer (3:07). Tredje plassen gikk til kadett Gunter Wong fra Rose Hulman Institute of Technology ROTC. Han fullførte på 3:15. Kvinneklassen ble vunnet av to kadetter fra Ball State University ROTC, Aubry Roe og Autums Tolliver. Deres tid ble 3:54. Beste fire manns lag ble laget fra 151 Infanteri regiment. De kom inn på 3:57.

I år hadde vi en gullmerkeviner. Ob Craig Johnson fullførte for 8. gang. Ettersom deltagerene kom inn var det

anledning til dusj, pleie av såre føtter og en picnic lunch. Mange avdelinger hadde støttepersonell med seg og flere individuelle deltagere hadde familie og venner som heilagjenger, så det ble vel over 200 som deltok i festivitene.

Igjen, vi fikk mye ros fra deltagere om arrangementet, og mange som allerede nå så frem til neste år; flott Norgesreklame, flott reklame for Norsk Artilleri og vårt motto:

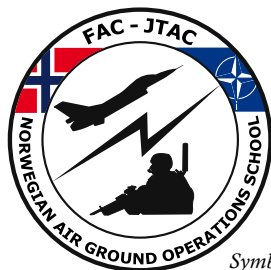
Gjør ræt- frygt ingen

Grunnkurs JTAC-FAC 2012

Av Major Børre Karlsen, Sjef NOR AGOS

Symbolet til NOR AGOS.

Merket som JTAC-FAC kan ikke seg etter at sekundært kvalifiseringstegn ble godkjent 1. august 2011.

En gang i året å gjennomfører Norwegian Air to Ground Operations School (NOR AGOS) grunnkurs JTAC – FAC. En JTAC – FAC er en person som er kvalifisert for å lede offensiv luftstøtte til bakkestyrker, også omtalt som Close Air Support (CAS). Kurset varer i seks uker og krever bestått seleksjonskurs før oppmøte. Kurset er dimensjonert for 12 elever og er et meget krevende kurs som skal gi elevene de ferdigheter som trengs for å kunne ikke seg tittelen som JTAC – FAC.

For den spesielt interesserte leser så kan en nevne at JTAC står for Joint Terminal Attack Controller og følger utdannelsen som er påkrevd fra amerikanerne og deres utdanningsløp. FAC står for Forward Air Controller og følger utdannelsen som er påkrevd fra Nato. Norge følger altså kravene for å kunne lede både amerikanske og Nato ressurser.

Kurset er som sagt av seks ukers varighet, fire uker før sommeren som gjennomføres i Bodø og to uker etter sommeren som har utgangspunkt i Setermoen. På del en av kurset er det grunnleggende teknikker for flyledelse som har fokus, mens på del to så er det kompleks scenariotrening og integrering med bakkestyrker som har fokus. Hele kurset er kjent for å være knallhardt og krever mye av elevene, ikke så mye rent fysisk, men meget mentalt krevende.

I løpet av de to siste ukene blir elevene også introdusert til å droppe skarp våpenlast i relativt komplekse scenario. Som eksempel kan det nevnes at elevene får informasjon om at det finnes en fiendtlig luftvernradar med tilhørende skyts. Disse skal taes

ut for å skape forutsetning for egen manøver. Til disposisjon i lufta så har de 2 x F-16 jagerfly med til sammen 1 x GBU-12 (500 pund laserstyrt bombe), 3 x MK-82 (500 punds frittfall bombe) og 1000 runder med 20 mm maskinkanon. Til disp på bakken så har de 8 x BK rør fra 2.Bn/ Brig N og 6 x M-109 skyts fra hhv O-btt og P-btt i ArtBn. Elevene blir da prøvet i deres evne til å best mulig benytte disse ressursene for å løse oppdraget – alt foregår selvsagt med skarp ammunisjon, og skal synkroniseres til samme tid i samme område.

Tar de inn flyene innenfor rekkevidde for det fiendtlige Luftvernskytset, får dette selvsagt følger.

En typisk situasjon for en moderne JTAC-FAC. PC er blitt en del av hverdagen. (Bilde fra Afghanistan).

Under del to av årets kurs fikk vi også et meget hyggelig og produktivt besøk av Generalinspektøren for Hæren – Generalmajor Per Sverre Opedal og sjef for Brigade Nord – Brigader Odin Johannessen. Ikke fikk de bare sett de utfordringene som en JTAC-FAC blir utsatt for i et stridsreelt scenario,

men de fikk også litt innsikt i alle de beslutningene som en JTAC-FAC må gjøre før han kan beordre inn våpenlast mot en fiende som har kapasiteten til å beskytte seg mot lufterleverte plattformer. I tillegg til at besøket fikk bekreftet at kurseelevne blir utsatt for stridslignende situasjoner ble det også satt av tid til en meget konstruktiv samtale mellom GIH, Brigadesjefen, Artilleriinspektøren, BAS og NOR AGOS om utfordringer i tiden for skolen og hvordan en best mulig skal angripe dette for framtiden.

F-16 flyr lavt for å unngå fiendtlig radar.

Årets kurs hadde også besøk av et evalueringsteam fra USA og NATO. Alt for å vurdere om vi på skolen gjør tingene riktig sett i forhold til regelverket for å beholde akkrediteringen som vi er gitt. Rapporten er ikke formelt overlevert fra USA og NATO i skrivende stund, men evalueringsteamet forsikret oss om at vi gjør tingene på riktig måte og at rapporten ville konkludere med at NOR AGOS fortsatt vil beholde sin status som «Schoolhouse» for både JTAC og FAC. Faktisk var de så positive til noe av måten vi driver utdanning av JTAC-FAC'er på, at de kom til å anbefale andre

nasjoner å se på vår måte å drive eksempelvis seleksjon og integrering mellom bakke og luft på. Det er jo en fin bekreftelse på at vi i lille Norge fortsatt spiller en rolle i CAS sammenheng i den vide verden.

På årets kurs var det totalt 10 av 12 elever som ble uteksaminert. En valgte å slutte selv, mens en ikke klarte å leve opp til de kravene som blir stilt. Av de ti elevene var det tre elever fra de svenske spesialstyrkene resterende var nordmenn og fra alle de avdelinger som har JTAC-FAC organisatorisk i avdelingen. Det vil si FSK-HJK, MJK, KJK og ARTBn. Det er stadig flere nasjoner som er interessert i å få plass på det norske grunnkurset, tidligere år så har vi hatt elever fra USA, Latvia og Finland.

Svenskene er blitt en naturlig del av det norske grunnkurset da de også støtter med jagerfly under del en av kurset. På årets kurs støttet den svenske Flygskolen med SK 60 i tre uker i tillegg til at de stilte med en instruktør fra den svenske FAC skolen (FAC TEC).

SK 60 under trening i Bodø.

Som vanlig leverte de virkelige varene og har vært med på å løfte det norske grunnkurset betraktelig.

Selv om den moderne ildleder, og kanskje spesielt en JTAC-FAC, må beherske det siste av teknologi og tekniske dupeditter, blir fortsatt gammel teknologi brukt. Til glede for flere av leserne så kan vi på NOR AGOS fortsatt si at vi fører gamle tradisjoner videre. Det gamle modellbordet over Braskereidfoss og Haslemoen, som mange sikkert kjenner igjen, er fortsatt i bruk under utdanningen av ildledere. Her et bilde fra årets grunnkurs JTAC-FAC under en leksjon i integrering med krumbane. Det er noen hus og et og annet tre som har falt fra, men annet kan kanskje ikke forventes etter å ha blitt utsatt for uttallige ildskurer og bombeangrep over mange år.

Selv om teknologien har gått framover så kan vi trøste dere med at elevene på det norske grunnkurs JTAC-FAC blir fortsatt forelest og prøvet i uttak av koordinater med kikkert, kart, kompass, ruler og protractor.

Modellbord brukt under integrering med krumbane.

Reliable and Accurate Technology

With Nammo ammunition your soldiers are prepared when training suddenly becomes reality.

SECURING THE FUTURE

Artillerihistorie

Haslemoens historie
kr. 100,-

Artilleriregiment nr 3's
historie
kr. 50,-

Artilleriregiment nr 2
kr. 100,-

BSFA's historie	kr	100,-
Artilleriregimentet nr 2	kr	100,-
Artilleriregimentet nr 3	kr	50,-
Haslemoens historie	kr	100,-
Artilleriet 300 år	kr	25,-
St Barbara og Barbrafeiringen	kr	25,-
AR4 - Hærens Artilleri i Kristiansandsområde 1556-1995	kr	200,-

Porto kommer i tillegg.

Bøkene kan bestilles ved henvendelse:

Major Arild Schjølberg
Artilleriskolen / HVS
Postboks 24, 2451 Rena
Tlf.: 62 40 23 76

Returadresse:
Redaksjon NAT, Artilleriskolen / HVS / Rena leir
Postboks 24
2451 Rena

aschjolberg@mil.no